

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Predsjednik

Klasa: 900-01/11-01/2
Urbroj: 311-01/01-11-1
Zagreb, 31. siječnja 2011.

MINISTARSTVO GOSPODARSTVA
n/p gospodina Đure Popijača, ministar

Studija usklađivanja hrvatskoga energetskeg sektora i energetskeg zakonodavstva s trećim paketom energetske propisa europske unije daje cjeloviti prikaz obaveza koje proizlaze iz odgovarajućih direktiva Trećeg paketa energetske propisa Europske unije nakon čega obrađuje i niz prijedloga realizacije hrvatskih propisa u okviru zadanog okvira. studija pokušava pronaći model po kojem će se uspostaviti tržišni mehanizmi za područje plina i električne energije te sustavi nadzora tržišta. Prikazi su razrađeni detaljno u smislu formalnih zadovoljenja svih, od strane direktiva postavljenih zahtjeva te je u takvom okruženju vrlo prihvatljiva i odabrana metoda korištenja za iznalaženje konačnog rješenja. Međutim, opravdano se postavlja pitanje može li se doista konačno rješenje donijeti temeljem stavova koje donosi studija koja osim predloženih modela ne pokušava sagledati posljedice predloženih odluka niti predviđa moguće očekivane scenarije.

1. Raspoloživo vrijeme za pripremu legislative i izostanak analitičkih modela

Predstavljena studija može biti izvrsna podloga za pripremu analitičkih modela temeljem kojih bi se donijele konačne odluke. Na žalost, vrijeme koje ostaje na raspolaganju ostavlja jedva mjesec dana za donošenje regulative. Želi li se ostati dosljedan rokovima, za pretpostaviti je da ozbiljan donositelj zakonskih propisa, posebno u segmentima koje treba regulirati područje tržišta energije, u ovom trenutku već posjeduje osnovni kostur budućih zakona koji ostavlja mogućnost izbora jednog od tri predložena modela kako bi se kroz vrijeme primjene do ožujka 2012. godine odabralo najprihvatljivije rješenje.

2. Predviđanje dugoročnih posljedica prilagodbe

Studija ostavlja otvorena neka ključna pitanja na koje ipak ne bi trebalo odgovore davati temeljem subjektivnog mišljenja bez prethodno analiziranih modela. Dodatno, predložena rješenja upućuju na mogućnost (ipak) očekivane privatizacije pojedinih segmenata danas jedinstvenih državnih tvrtki. Studija koja želi objektivno sagledati stanje, svakako bi trebala uključivati i modele mogućih privatizacija novonastalih tvrtki kao i objektivne prednosti i opasnosti takvih mogućih privatizacija. Posebno u obzir valja uzeti specifičnosti Hrvatske i izbjeći moguću diskriminaciju korisnika u slabo naseljenim regijama od onih u gradovima s relativno dobro postavljenom infrastrukturom. U duhu i s iskustvom privatizacija strateških državnih tvrtki poput Hrvatskog telekoma i INE daju za pravo zahtijevati dodatno preispitivanje odgovarajućih odluka.

Prilikom odabira konačnog rješenja valja voditi računa da je cjelokupno hrvatsko tržište energije uvozno orijentirano, tehnološki proizvodne jedinice ni u kom slučaju nisu najnovijeg stanja tehnike, veličina cijelog tržišta često je manja od većeg europskog opskrbljivača tako da usporedbe s modelima koji se uzimaju za uzore (na pr. francuski) nisu uvijek primjerene.

3. Vrijeme provedbe i cijena prilagodbe

Predložena rješenja ne mogu se provesti preko noći niti je to moguće bez dodatnih ulaganja. Studija izostavlja procjene kolika financijska ulaganja prilagodba zahtjeva i kako se odražava na ionako financijski opterećeno gospodarstvo.

4. Uvjeti potrebni za provedbu, učešće domaćeg gospodarstva

Studija se bavi proučavanjem ostvarivanja uvjeta za zadovoljenje mjera predviđenih Trećim energetske paketa. Studija nedovoljno ulazi u problematiku potrebnih zahvata za osiguravanje uvjeta primjene donesenih zakona. Tipičan primjer moguće je potražiti na tržištu plina: kako bi se tržište moglo otvoriti, potrebno je osigurati tehničke uvjete za provedbu, nije realno očekivati od nositelja tržišta značajniju mobilnost jer time otvaraju put konkurenciji. S druge strane, teško je očekivati da bi inozemni dobavljač plina samostalno ulagao u značajnije tehnološke inovacije s obzirom da se ipak radi o relativno malom tržištu.

Vrlo značajan segment predstavlja učešće domaćeg gospodarstva u jačanju infrastrukturnih kapaciteta i tehnološkom unapređenju postojećih sustava. Najavljeni strateški veliki projekti sigurno su značajni za Hrvatsku, ali upravo manji segmenti poput navedenih omogućit će hrvatskim tvrtkama stjecanje potrebnih znanja, iskustava i referenci uz koje bi mogle dobiti priliku uključiti se i na tržišta regije koja u bliskoj budućnosti očekuje vrlo slična prilagodba.

Studija ne uključuje što se u postupku usklađivanja može prepustiti domaćim poduzetnicima, kako bi se moglo potaknuti (možda i na odgovarajuće prikladan način zaštiti) domaće tvrtke da takvo nešto naprave, koliko bi to moglo biti skuplje (i možda problematično po kvaliteti) u odnosu na uobičajeno uvezena "standardna" rješenja i koliko se, uzevši u obzir korist koju bi Hrvatska mogla imati uključiti li se domaća industrija. Nedostaje odgovarajući model potpore hrvatskoj industriji u skladu s pravilima Europske unije.

5. Očekivane cijene energije

Studija jasno naglašava svrhu prilagodbe – otvaranje tržišta energije. Uz takvo saznanje naglašava se i postizanje konkurentnih cijena. Iz studije se, međutim, ne vidi kako će to biti omogućeno tehnički.

U studiji je konstatirano, a i sami smo svjesni činjenice kako je energija u Hrvatskoj, osim cijena naftnih derivata, potcijenjena i u nadležnosti tijela državne uprave. Stoga je sasvim jasno da će uspostavom tržišta cijena energije jedino rasti. Na žalost, ne postoje jasni pokazatelji trenutno realnih cijena energije čime bi se omogućile procjene, izrade modela, a na kraju i analitički provjeriti opravdanost uvođenja određenog scenarija. Stoga se postavlja pitanje opće opravdanosti otvaranja tržišta na predloženi način u uvjetima u kojima je temeljni cilj oporavak gospodarstva. Ukoliko je dosadašnji sustav formiranja cijena energije neodrživ, potrebno je upozoriti hrvatske poduzetnike na vrijeme čime bi im bilo omogućeno pravovremeno pripremiti poslovne planove i nastojati osigurati resurse za troškove energije ili problem riješiti na drugi način.

Studija ne promatra suprotne tokove tržišta energije. Očekuje li se otvaranje domaćeg tržišta stranim dobavljačima, nema razloga da domaća energija kupce ne pronađe na inozemnom tržištu. Uzevši u obzir trenutne proizvodne cijene, hrvatska bi

energija mogla vrlo dobro konkurirati na europskom, tehnološki pripremljenom tržištu postižući povoljnije cijene od onih na domaćem. Navedena činjenica mogla bi biti dodatni generator rasta cijena na domaćem tržištu na koje Hrvatska Vlada više neće imati utjecaja. Otvoreno je pitanje kojim će se mehanizmima moći zaštititi domaća industrija od ovako izazvanog udara cijena energije. Svakako ni ovdje ne treba zaboraviti kako se radi o, za europske energetske tvrtke, malom hrvatskom tržištu i relativno maloj hrvatskoj industriji na kojem će strane tvrtke isključivo tražiti siguran profit bez značajnijih ulaganja.

Dosadašnja iskustva pokazuju usporenu uspostavu otvorenog tržišta sa značajnim utjecajem, odnosno usporavanjem od strane glavnih sudionika na tržištu.

6. Ostale energetske djelatnosti

Iako Treći energetske paket formalno spominje samo tržište plina i električne energije, ne treba zaboraviti niti ostale energetske subjekte. Trenutno se sektor toplinarske djelatnosti nalazi u velikim poteškoćama i gotovo je isključen iz energetskih djelatnosti zadnjom izmjenom Zakona o energiji prebacujući nadležnost na tijela lokalne samouprave.

Sustav priključivanja proizvodnih objekata na energetske sustav u određenoj je mjeri diskriminirajući prema privatnim subjektima izravno stavljajući u nadležnost operatera priključenje na sustav.

Mišljenja smo da postojeći način definiran odgovarajućim zakonskim aktima, osim što je diskriminirajući za privatne proizvođače, predstavlja najozbiljnije prepreke bilo kakvoj privatnoj inicijativi, a posebno u području proizvodnje energije iz obnovljivih izvora. Iako je ovaj segment definiran posebnom direktivom koja za sobom povlači i obavezu donošenja odgovarajuće legislative, značajan čimbenik može biti upravo regulacija navedenog segmenta u okviru usklađivanja s odredbama Trećeg energetskog paketa Europske unije.

7. Zaključak

- Prihvaćanje propisa Europske unije potrebno je promatrati prvenstveno kroz izgradnju i unaprjeđenje vlastitih energetskih sustava, a ne samo kao zadovoljavanje forme i zahtjeva europskih direktiva.
- Usklađivanje zakonodavstva potrebno je provesti uzimajući u obzir sve posljedice koje mogu nastati po hrvatsko gospodarstvo, ali i ostale korisnike energije. U tu svrhu potrebno je točno utvrditi što je javni interes Republike Hrvatske. Izbor je relativno širok, od razvoja tržišta i dobrobiti kupca preko održivog gospodarenja energetskim sektorom do sigurnosti i pouzdanosti opskrbe energijom.
- U postojećoj gospodarskoj situaciji poželjno je zadržati određene nadzorne mehanizme, a svakako je potrebno spriječiti eventualnu neželjenu privatizaciju dijelova današnjih hrvatskih energetskih tvrtki, bez obzira na konačno primijenjeni scenarij.
- Uloga regulatora koju će obnašati HERA, osim regulacije energetskih djelatnosti treba voditi računa i o interesima hrvatske prerađivačke industrije.
- Nisu poznati strateški vlasnički odnosi u energetskom sektoru i izuzetno korisno bi bilo postaviti ih prije samog postavljanja zakonske regulative.
- S obzirom da predviđeno usklađivanje sigurno rezultira isključivanjem dosadašnjih cijena energije kroz pojedine socijalne modele, potrebno je izraditi i modele socijalne zaštite ugroženih kategorija potrošača.

- Kako bi se ostvarile predviđene radnje kojima se osigurava usklađivanje, neophodno je osigurati potrebna financijska sredstva za realizaciju predviđenog.
- Vremenski rokovi za ozbiljniju analizu nedovoljni su, a posebno je upitan konsenzus svih sudionika na koje će se predmet usklađivanja odnositi želi li se regulativa uskladiti do zadanog roka početkom ožujka 2011. godine

S poštovanjem,

Nadan Vidošević